

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ทรงมีพระบรมราโชวาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรแก่ผู้สำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร เมื่อวันที่ 29 มิถุนายน 2520 ความตอนหนึ่งว่า “การให้การศึกษาถือเป็นสิ่งสำคัญที่สุด เพราะเป็นการหล่อหลอมวางรูปแบบให้แก่อนุชน ทั้งความรู้ ความสามารถ ทั้งทางจิตวิญญาณ..” ซึ่งแสดงให้เห็นว่าพระองค์ท่าน ทรงเห็นความสำคัญของการจัดการศึกษาที่จะเป็นเครื่องมือในการสร้างประชาชนให้มีความรู้ ความสามารถและมีจิตใจที่ดีงาม เพราะการศึกษายเป็นรากฐานสำคัญที่สุดประการหนึ่งในการสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้าและแก้ปัญหาต่างๆ ในสังคมได้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2540)

ในช่วงหลังปี พ.ศ. 2540 เป็นต้นมา มีนักการศึกษาของไทยหลายท่าน ได้ตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษา ดังเช่น ประเวศ วะสี (2542) วิจารณ์ พานิช (2543) เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2544) และวิโรจน์ สารรัตนะ (2545) ได้แสดงทัศนะถึงความสำคัญของการศึกษา และความจำเป็นในการเปลี่ยนแปลงหรือการปฏิรูปว่า การศึกษาเป็นเครื่องมือที่สำคัญยิ่งต่อการพัฒนาประเทศสภาพสังคมในแต่ละยุคเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วจนระบบการศึกษาไม่อาจจะสร้างคุณภาพประชาชนให้สอดคล้องได้ บางทีการศึกษารองกลับเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาจึงจำเป็นที่จะต้องปรับปรุงเปลี่ยนแปลงระบบการศึกษาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมตลอดเวลา โดยเฉพาะอย่างยิ่งสภาพสังคมปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วทำให้สังคมไทยต้องปรับเปลี่ยนตัวเอง ก้าวเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจ สังคมนานาชาติอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้โดยใช้การศึกษาเป็นเครื่องมือ ยิ่งไปกว่านั้นระบบการศึกษาที่เคยมีประสิทธิภาพในช่วงที่ผ่านมาก็มีปัญหาไม่เหมาะสมกับสภาพของสังคมที่เปลี่ยนแปลง ระบบการศึกษาไม่สอดคล้องและสนองต่อการพัฒนาให้บุคคลเป็นผู้ใฝ่รู้ ใฝ่เรียนอันเป็นคุณลักษณะที่จำเป็นของคนไทยในยุคโลกาภิวัตน์ (Globalization) จึงจำเป็นที่จะต้องปรับเปลี่ยนระบบการศึกษาปัจจุบันให้เป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพต่อการพัฒนาประเทศในอนาคต

ปี พ.ศ. 2540 เมื่อรัฐบาลได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ซึ่งในรัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าวได้มีบทบัญญัติหลายข้อที่แสดงเจตนารมณ์ให้มีการปฏิรูปการศึกษา เช่น ในมาตรา 43 ได้กล่าวถึงความเสมอภาคของคนไทยที่จะได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานว่า “บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย” และในมาตรา 81 ได้กล่าวถึงจุดหมายของการศึกษาและมาตรการเพื่อให้บรรลุจุดหมายไว้ว่า “รัฐต้องจัดการศึกษา และสนับสนุนให้เอกชนจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม” สร้างเสริมความรู้ และปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข สนับสนุนการค้นคว้าวิจัยในศิลปะวิทยาการต่างๆ เร่งรัดพัฒนาวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาประเทศ พัฒนาวิชาชีพครู และส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะและวัฒนธรรมของชาติ เป็นต้น (วิโรจน์ สารรัตนะ, 2545) ประกอบกับในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้กำหนดความมุ่งหมายและหลักการจัดการศึกษาไว้ในหมวด 1 มาตรา 6 ที่กำหนดไว้ว่า “การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข” และในมาตรา 8 ได้กำหนดหลักการจัดการศึกษาให้ยึดหลักการ 3 ประการ คือ ประการหนึ่ง เป็นการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน ประการที่สอง ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และประการสุดท้ายคือ การพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546)

จากหลักการดังกล่าว ระบบการศึกษาของไทยจึงได้ตกเป็นหน้าที่ของสถานศึกษา เป็นผู้รับผิดชอบหลักในการดำเนินการโดยในหมวด 3 ระบบการศึกษา กำหนดให้สถานศึกษาซึ่งหมายถึงสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย โรงเรียน ศูนย์การเรียนรู้ วิทยาลัย สถาบัน มหาวิทยาลัย หน่วยงานการศึกษา หรือหน่วยงานอื่นของรัฐหรือเอกชนที่มีอำนาจหน้าที่หรือมีวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษา ดังนั้น การจัดการศึกษาในระบบจึงเป็นหน้าที่ของโรงเรียน ซึ่งรัฐมุ่งหวังจะให้โรงเรียนมีความเข้มแข็ง มีความเป็นอิสระ คล่องตัว สามารถบริหารและจัดการศึกษาในสถานศึกษาได้อย่างสะดวก รวดเร็ว มีประสิทธิภาพ ตามหลักการกระจายอำนาจ มีการนำรูปแบบการบริหารที่ใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School-Based Management) มาใช้โดยมุ่งให้การบริหารจัดการศึกษามีลักษณะเบ็ดเสร็จที่สถานศึกษา โดยการบริหารงานด้านวิชาการ

งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546) ดังนั้น กระทรวงศึกษาธิการจึงออกกฎกระทรวง ว่าด้วย การกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารและจัดการศึกษา พ.ศ. 2550 โดยให้สถานศึกษามีอำนาจหน้าที่ของตนในการบริหารงานทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไป และวิธีที่ดีที่สุดในการจัดการศึกษาคือ การสร้างความเป็นเจ้าของ และการมีส่วนร่วมของทุกองค์ประกอบของระบบการศึกษาคือ ทั้งผู้ให้และผู้รับ และประชาชนผู้มีส่วนได้เสีย ซึ่งก็คือสังคมทั้งระบบ เพราะเหตุผลที่ว่าทุกคนย่อมปรารถนาให้บ้านเมืองมีความผาสุก มั่นคง และความจำเป็นที่ทุกคนจะต้องร่วมมือกันเพื่อให้เป้าหมายของการศึกษาสำเร็จตามเป้าหมาย (เจ็ดศักดิ์ ชุมชุม, 2540) นั้นหมายถึงการจัดการศึกษาได้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ ภายใต้การบริหารจัดการแบบองค์รวมที่เน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน (All for Education) (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2546) โดยเป็นการกระจายอำนาจการจัดการศึกษาจากส่วนกลางไปยังสถานศึกษาโดยตรง ให้สถานศึกษามีอำนาจหน้าที่ ความรับผิดชอบ มีความเป็นอิสระและคล่องตัวในการตัดสินใจในการบริหารจัดการ ในการสั่งการเกี่ยวกับการบริหารโรงเรียนทั้งด้านหลักสูตร การเงิน การบริหารบุคคล และการบริหารทั่วไป โดยมีคณะกรรมการโรงเรียนซึ่งประกอบด้วยผู้บริหารโรงเรียนตัวแทนครู ตัวแทนผู้ปกครองและชุมชน ร่วมกันบริหารโรงเรียนให้สอดคล้องและเป็นไปตามความต้องการของผู้เรียน ของผู้ปกครอง และชุมชน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2550)

การปฏิรูปการศึกษาถือว่ามีความสำคัญยิ่งในการปรับเปลี่ยนการจัดการศึกษาให้มีการศึกษาที่ดี มีคุณภาพได้มาตรฐาน สามารถผลิตและพัฒนาคนเพื่อพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าทันต่อการเปลี่ยนแปลงในประชาคมโลก (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2543) เครื่องมือสำคัญในปฏิรูปการศึกษาไทยในยุคโลกาภิวัตน์ได้แก่ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 นับเป็นครั้งแรกที่นโยบายการปฏิรูปการศึกษาของชาติมีสถานะภาพเป็นพระราชบัญญัติโดยมีสถานศึกษาเป็นหน่วยปฏิบัติจัดการศึกษาที่หลากหลายด้วยการให้ทุกส่วนในสังคมมีส่วนร่วมในการดำเนินการทุกขั้นตอนเพื่อให้การดำเนินการปฏิรูปการศึกษาบรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ (สำนักนโยบายและแผนการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม, 2543; สำนักงานปฏิรูปการศึกษารัฐบาลเฉพาะกิจ, 2544) โดยในการปฏิรูปการศึกษารัฐบาลจะมุ่งเน้นการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี ตั้งแต่ประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงมัธยมศึกษาปีที่ 6 ทั้งสายสามัญและสายอาชีพอย่างทั่วถึง ให้กับทุกคนอย่างมี

คุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย ด้วยวิธีการทางนวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษาที่หลากหลายทั้งในระบบและนอกระบบโรงเรียนให้เหมาะสมกับความแตกต่างของสภาพการณ์ในแต่ละพื้นที่และกลุ่มคน การศึกษาขั้นพื้นฐานจึงมุ่งวางรากฐานให้แก่ผู้เรียนได้พัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ทั้งด้านคุณธรรม จริยธรรม ความรู้และความสามารถขั้นพื้นฐานให้สามารถอ่านออกเขียนและคำนวณได้ โดยการกระจายอำนาจ (Decentralization) ให้หน่วยงานพื้นที่และสถานศึกษา (Site – Based Management) หรือโรงเรียนดำเนินการอย่างมีอิสระ และโปร่งใสสามารถตรวจสอบได้ (Accountability) (กระทรวงศึกษาธิการ, 2541)

โรงเรียนเป็นหน่วยทางสังคมที่มีระบบที่ประกอบด้วยอนุระบบที่สัมพันธ์เกี่ยวข้องกัน อาทิ องค์ประกอบที่เป็นปัจจัยป้อนเข้า (Input) องค์ประกอบที่เป็นปัจจัยกระบวนการ (Process) และองค์ประกอบที่เป็นปัจจัยป้อนออก (Output) การที่โรงเรียนจะจัดการศึกษาให้มีคุณภาพและประสบความสำเร็จหรือล้มเหลวมากน้อยเพียงใดนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่างที่มาสนับสนุนและที่เป็นพลังขับเคลื่อนการทำงานอย่างแท้จริงก็คือ องค์ประกอบของระบบด้านกระบวนการ ซึ่งประกอบด้วยกระบวนการกำหนดวิสัยทัศน์เพราะวิสัยทัศน์เป็นสิ่งสำคัญเป็นตัวกำหนดแนวทางการบริหารจัดการให้ไปสู่ความสำเร็จขององค์กร ผู้บริหารที่มีวิสัยทัศน์ทางการบริหารกว้างไกลชัดเจนสามารถมองภาพการบริหารการศึกษาในอนาคตย่อมทำให้การบริหารงานของโรงเรียนประสบผลสำเร็จ ความปรองดองของบุคลากรในโรงเรียนระดับแรงจูงใจในการทำงาน บรรยากาศของโรงเรียนและห้องเรียน คุณภาพการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน และคุณภาพภาวะผู้นำและครูผู้สอน (Hoy & Miskel, 2001) กล่าวคือ ภาวะผู้นำและความสามารถจูงใจอย่างมีวิสัยทัศน์ในองค์กร ผู้บริหารที่มีการวางแผนกลยุทธ์ในการจัดการที่มีคุณภาพเข้าใจในบทบาทความสัมพันธ์ของปัจจัยที่มีองค์ประกอบของการกำหนดนโยบายขององค์กร เปิดกว้างในการยอมรับการเปลี่ยนแปลงและเทคโนโลยีใหม่ ๆ และแสดงถึงการมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์สนับสนุนสร้างทีมงานสร้างความไว้วางใจและความปรองดองเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในกลุ่มการสร้างบรรยากาศที่ดีขององค์กร เห็นคุณค่าความหลากหลายทางวัฒนธรรม สามารถป้องกันสถานการณ์ที่จะก่อให้เกิดการเผชิญหน้าที่ไม่พึงประสงค์ การแก้ไขความขัดแย้งในทางบวกอย่างสร้างสรรค์ นอกจากนี้ปัจจัยด้านบรรยากาศของโรงเรียนและระดับการจูงใจ ซึ่งเป็นเกณฑ์ประสิทธิผลการบริหารงานด้านกระบวนการของโรงเรียนและสามารถใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาปรับปรุงบริหารงานโรงเรียน โดยสร้างแรงจูงใจระหว่างผู้บังคับบัญชาและผู้ใต้บังคับบัญชาและผู้ใต้บังคับบัญชาให้มีความสัมพันธ์ให้มีบรรยากาศแบบเพื่อนร่วมงาน โรงเรียนจะมี

ประสิทธิผลได้นุเคราะห์ในโรงเรียนจะต้องมีแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน การบริหารงานโรงเรียน โดยคำนึงถึงคุณภาพของหลักสูตรสถานศึกษา การจัดกระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียน ให้ทุกฝ่ายสนใจและเข้าใจปัญหาของโรงเรียนและใช้วิธีการปฏิบัติงานได้อย่างเหมาะสมเข้าถึงความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียน ชุมชน นักเรียนและบุคลากรทุกฝ่ายในองค์กร โดยการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมและผู้เรียนเป็นผู้ดำเนินการกิจกรรมเป็นส่วนใหญ่โดยครูมีหน้าที่ให้คำแนะนำ วัตถุประสงค์และประเมินผลด้วยวิธีที่หลากหลาย ดังนั้นควรคำนึงถึงความสำคัญในการพัฒนาคุณภาพศักยภาพของครูในโรงเรียนอย่างต่อเนื่องและการดำเนินการทุกอย่างโดยบุคลากรในโรงเรียนมีส่วนร่วม

ประสิทธิผลกระบวนการหรือความสำเร็จของการใช้กระบวนการบริหาร เป็นองค์ประกอบหนึ่งของตัวบ่งชี้ความสำเร็จขององค์กร ผู้บริหารและคณะในองค์กรที่เป็นโรงเรียนหรือสถานศึกษาควรให้ความสำคัญ ทั้งนี้เนื่องจาก “กระบวนการ (Process)”เปรียบดั่งเป็น “หัวใจ” ของระบบที่คอยขับเคลื่อน ผลักดันให้องค์กรดำเนินกิจกรรมต่างๆที่มีความสัมพันธ์กันไปสู่เป้าหมายที่เป็นผลผลิตขององค์กรในที่สุด **ประสิทธิผลกระบวนการเป็นการบูรณาการเทคนิคหรือวิธีการหรือกิจกรรมที่มีความสัมพันธ์กันในลักษณะ “ปฏิภริยาสัมพันธ์”** ย่อมมีผลทำให้เกิดพลังการขับเคลื่อนให้องค์กรสามารถดำเนินกิจกรรมต่างๆได้อย่างถูกต้องจังหวะมีก่อน-หลังอย่างถูกกาลเทศะที่เหมาะสม ดังนั้นการทำความเข้าใจเกี่ยวกับประสิทธิผลกระบวนการจึงเป็นความจำเป็นสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อสามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการกำหนดกลยุทธ์ในการบริหารโรงเรียนอย่างเหมาะสมต่อไป ส่วนประสิทธิผลด้านปัจจัยป้อนออกเป็นผลอันเนื่องมาจากอิทธิพลขององค์ประกอบด้านกระบวนการซึ่งประสิทธิผลดังกล่าวสามารถตรวจสอบประสิทธิผล ด้านกระบวนการของระบบโรงเรียนได้ส่วนประกอบที่สำคัญของประสิทธิผลด้านปัจจัยป้อนออก อาทิ คุณภาพของนักเรียนด้านดี เก่ง มีสุข ประสิทธิภาพการปฏิบัติหน้าที่ของผู้บริหารและครู และความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของผู้บริหารและครู เป็นต้น (Hoy & Miskel, 2001)

ปัจจุบันโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการที่ทำหน้าที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้กับผู้เรียนทั่วประเทศที่กระจายอยู่ทั่วทุกพื้นที่ของประเทศไทยมีจำนวน 32,879 แห่ง และเป็นโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่เปิดสอนในระดับอนุบาลและช่วงชั้นที่ 1 – 2 และมีนักเรียนตั้งแต่ 120 คนลงมา มีจำนวน 10,877 แห่ง ที่ถือว่ามามีปริมาณเกือบ 1 ใน 3 ของโรงเรียนรัฐที่มีจัดการศึกษาระดับการศึกษา

ขั้นพื้นฐาน จากการสำรวจของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2549) พบว่า ในช่วงปี 2536 โรงเรียนขนาดเล็กส่วนใหญ่มีปัญหาสำคัญที่เหมือนกัน คือ 1) นักเรียนมีคุณภาพค่อนข้างต่ำเมื่อเทียบกับสถานศึกษาขนาดอื่นอาจเป็นโรงเรียนขาดความพร้อมทางด้านปัจจัย เช่น มีครูไม่ครบชั้นเรียน ขาดแคลนสื่อการเรียนการสอนและวัสดุอุปกรณ์ โดยเฉพาะสื่อเทคโนโลยีที่มีราคาแพง ทั้งนี้ เนื่องจากเกณฑ์การจัดสรรงบประมาณส่วนใหญ่ใช้จำนวนนักเรียนเป็นเกณฑ์ในการจัดสรร 2) อาคารเรียนและอาคารประกอบส่วนใหญ่มีขนาดเล็ก มีห้องเรียนจำกัดอยู่ในสภาพชำรุดทรุดโทรม ซึ่งอาจก่อให้เกิดอันตรายต่อนักเรียน 3) ตั้งอยู่ในชุมชนขนาดเล็ก ซึ่งยังไม่มีศักยภาพในการระดมทรัพยากรเพื่อช่วยสนับสนุนสถานศึกษา อีกทั้งสภาพแวดล้อมของชุมชนเองยังต้องการพัฒนา 4) นักเรียนมาจากครอบครัวที่ขาดแคลน ต้องการการสนับสนุนเพื่อให้ได้รับโอกาสทางการศึกษา และโอกาสในชีวิตที่ดีต่อไปในอนาคต 5) สถานศึกษาบางแห่งขาดบุคลากรผู้สอน ในบางรายวิชาในบางช่วงชั้นและอยู่ห่างไกลจากแหล่งเรียนรู้ และ 6) สถานศึกษายังขาดประสิทธิผลในการบริหารจัดการมีการลงทุนเมื่อเทียบกับสถานศึกษาที่ใหญ่กว่า เช่น อัตราส่วนครูต่อนักเรียน ซึ่งตามมาตรฐานต้องเป็น 1 : 25 สำหรับสถานศึกษาขนาดเล็กอัตราส่วนครูต่อนักเรียนเท่ากับ 1 : 8-11 นอกจากนี้ จากการประเมินโครงการยกระดับคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็กของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2549) พบปัญหาที่สำคัญในด้านต่างๆ ดังนี้

- 1) ด้านบุคลากรประกอบด้วย ปัญหาขาดแคลนบุคลากร มีครูไม่ครบชั้น แต่อัตราครูเกินเมื่อเทียบกับเกณฑ์ ก.ค.ศ. ทำให้ครูรับภาระหนัก สอนหลายวิชา หลายระดับชั้น ทำให้ครูขาดความกระตือรือร้น ขาดขวัญกำลังใจ ปัญหาไม่ครบชั้นไม่ตรงคุณวุฒิ ไม่มีทักษะในการสอน ขาดการพัฒนาบุคลากร รับทราบข่าวสารทางราชการได้ล่าช้า และปัญหาขาดสวัสดิการด้านที่พักอาศัย มีปัญหาการเดินทางที่ไกล ไม่สะดวก มีความกังวลใจกับความก้าวหน้า
- 2) ด้านอาคารสถานที่/ครุภัณฑ์ประกอบด้วย ปัญหาอาคารเก่าชำรุดทรุดโทรม เนื่องจากก่อสร้างมานาน ขาดความปลอดภัย ปัญหาอาคารไม่เพียงพอ ขาดห้องปฏิบัติการ สนามกีฬาที่เหมาะสม ปัญหาขาดโทรศัพท์ครุภัณฑ์คอมพิวเตอร์ และปัญหาบางพื้นที่ขาดแคลนน้ำ
- 3) ด้านการบริหารจัดการ ประกอบด้วยปัญหาจำนวนนักเรียนต่อห้องเรียน/ชั้นเรียนมีน้อย เนื่องจากประชากรวัยเรียนในชุมชนนั้นมีน้อยหรือไปเรียนในโรงเรียนอื่นที่เห็นว่ามีความปลอดภัยกว่าทำให้ไม่คุ้มค่าหรือเพียงพอต่อการจัดกิจกรรมให้มีประสิทธิภาพ ปัญหาการจัดงบประมาณสำหรับจ้างครูผู้สอน เนื่องจากขาดแคลนครู และปัญหาจากการยุบรวม เลิกตั้งโรงเรียน
- 4) ปัญหาด้านวิชาการ ประกอบด้วย ปัญหาขาดแคลนหนังสือเรียนหนังสืออ่าน

ประกอบที่เหมาะสม ปัญหาขาดแคลนสื่อ อุปกรณ์ การเรียนการสอนที่เหมาะสมทันสมัย ปัญหาครูไม่สามารถสร้างสื่อการสอน ขาดความรู้ด้าน ICT และปัญหาคุณภาพการเรียนการสอนของนักเรียนที่ยังมีปัญหา ต้องเร่งพัฒนาการอ่านออก เขียนได้ คิดวิเคราะห์ และคำนวณ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในภาพรวมต่ำกว่าโรงเรียนขนาดอื่น (ศิริกุล นามศิริ, 2552)

สภาพปัญหาของโรงเรียนขนาดเล็กดังกล่าว กระทรวงศึกษาธิการโดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2549) ได้พยายามแก้ไขปัญหาดังจะเห็นได้จากในช่วงปีงบประมาณ 2547-2548 ได้จัดสรรงบประมาณ จำนวน 788,425,860.00 บาท เพื่อพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กโดยเฉพาะ โดยใช้ในกิจกรรมดำเนินงาน คือ 1) การประชาสัมพันธ์เชิงรุก โดยการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่างๆ เพื่อให้สังคม โดยเฉพาะชุมชนที่มีโรงเรียนขนาดเล็กอยู่ในพื้นที่เกิดความตระหนักในการที่จะช่วยสนับสนุน เพื่อยกระดับคุณภาพของโรงเรียนขนาดเล็กในท้องถิ่นของตนเอง 2) การสำรวจข้อมูลพื้นฐานเพื่อนำมาวิเคราะห์สำหรับใช้ประโยชน์ในการวางแผนพัฒนาคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็ก 3) การจัดทำแผนที่ทางการศึกษา (Education Mapping) เพื่อนำไปสู่การวางแผนจัดสรรโอกาสทางการศึกษาและปรับปรุงคุณภาพ 4) จัดทำแผนพัฒนาคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็ก เพื่อจัดสรรงบประมาณ บุคลากร และทรัพยากรอื่น สนับสนุนให้เพียงพอต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา 5) การจัดสรรงบประมาณ บุคลากร และทรัพยากรอื่นให้แก่สถานศึกษาขนาดเล็ก เพื่อให้สามารถแก้ไขปัญหาได้ตรงกับสภาพความเป็นจริง โดยคำนึงถึงความจำเป็น และความขาดแคลนของสถานศึกษาขนาดเล็ก 6) การจัดซื้อหนังสือเรียน/แบบฝึกหัดเพื่อให้โรงเรียนมีหนังสือเรียน / แบบฝึกหัดไว้ใช้เป็นสื่อการสอนเพิ่มมากขึ้น 7) การพัฒนาด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และหน่วยคอมพิวเตอร์เคลื่อนที่ (Computer Mobile Unit) ไปบริการโรงเรียนขนาดเล็กในที่ต่างๆ และการจัดการครุภัณฑ์คอมพิวเตอร์ และอุปกรณ์ เพื่อสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนขนาดเล็ก 8) จัดการสื่อการเรียนการสอน/หนังสือห้องสมุด และ 9) การหมุนเวียนครู โดยการหมุนเวียนครูจากโรงเรียนที่เกินเกณฑ์ หรือครูที่มีวุฒิตรงวิชามาช่วยสอนหรือจ้างครูหมุนเวียนการสอนในโรงเรียนขนาดเล็ก หรือขอนักศึกษาฝึกสอน หรือใช้วิทยากรท้องถิ่นมาช่วยสอน

อย่างไรก็ตามถึงแม้ว่ารัฐพยายามที่จะแก้ไขปัญหาโรงเรียนขนาดเล็กมาเป็นระยะๆ ก็ตามแต่ปัญหายังคงอยู่และนับวันปัญหาด้านงบประมาณมีแนวโน้มจะเพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้ยังไม่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนเท่าที่ควร นอกจากนี้ผลการวิเคราะห์และสังเคราะห์สภาพปัญหาและแนวทางการแก้ปัญหาโรงเรียนขนาดเล็กจากแหล่งข้อมูลต่างๆ

ของ ศิริกุล นามศิริ (2542) และผู้วิจัยได้ข้อสรุปเบื้องต้นเพื่อการพัฒนา ดังนี้

1. การแก้ไขปัญหาดำเนินการตามสายงานบังคับบัญชา และขาดการมีส่วนร่วม คิด ร่วมทำจากผู้ปฏิบัติ จึงทำให้ขาดการมีส่วนร่วมและความเป็นเจ้าของระหว่างผู้เผชิญกับ ปัญหาในสภาพจริงนั่นคือ โรงเรียนและชุมชน

2. สภาพการดำเนินงานจริงๆ ในโรงเรียนขนาดเล็ก ได้ปฏิบัติหน้าที่ตามปกติ ในภารกิจงานทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านบริหารงานบุคลากร และด้านบริหารงานทั่วไปโดยแต่ละด้านจะปฏิบัติหน้าที่ของตน ซึ่งเห็นได้ว่าเป็นการทำงาน แบบแยกส่วน แบ่งแยกกัน ทำให้ขาดความเชื่อมโยงขาดการผสมผสานงานเพื่อส่งผลกระทบต่อ คุณภาพผู้เรียนในภาพรวม นั่นหมายถึงการขาดระบบการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพและ ประสิทธิภาพ

3. โรงเรียนใช้ทรัพยากรทางการบริหารจัดการที่ได้รับการสนับสนุนจาก หน่วยงานของรัฐหรือจากชุมชนหรือองค์กร/บุคคลอื่น ไปในการสร้างสภาพแวดล้อมทาง กายภาพมากกว่าการส่งเสริมคุณภาพผู้เรียน เช่น การปรับปรุงสนาม การสร้างรั้ว ทาสีรั้ว และทำป้ายโรงเรียน เป็นต้น ซึ่งไม่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนโดยตรง และอาจเป็น ปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลกระทบต่อระดับความศรัทธาของชุมชนที่มีต่อโรงเรียนที่มีแนวโน้มจะลดลง ดังจะ เห็นได้จากการที่ผู้ปกครองที่เห็นความสำคัญของการศึกษาและพอมีฐานะได้ย้ายลูกหลานไป เรียนโรงเรียนอื่นที่อยู่นอกหมู่บ้าน

4. ผู้บริหาร และครูผู้สอนในโรงเรียนขนาดเล็กมีอัตราการย้ายเข้าออกบ่อย ทำให้การวางระบบเพื่อการแก้ไขปัญหาและพัฒนาไม่ต่อเนื่อง และ

5. ปัญหาโรงเรียนขนาดเล็กที่เกิดขึ้นในองค์กรรวมน่าจะเกิดจากปัญหาที่เกิดขึ้น จากการบริหารเชิงระบบ กล่าวคือ ปัจจัยตัวป้อน (Input) ปัจจัยด้านกระบวนการ (Process) และปัจจัยด้านผลผลิต (Output) โดยทฤษฎีระบบ (System Theory) ยังขาดการประสาน สัมพันธ์กันในลักษณะของการปฏิสัมพันธ์จึงทำให้ผู้บริหารและครูในโรงเรียนได้ดำเนิน กิจกรรมต่างๆ ในแต่ละปัจจัยอย่างแยกส่วน

จากผลการวิเคราะห์และสังเคราะห์ดังกล่าว ผู้วิจัยมีความเห็นว่า โรงเรียนขนาดเล็กมีปัญหาหลายปัญหาในทุกด้าน ทั้งนี้ อาจสืบเนื่องมาจากเหตุที่สำคัญคือ โรงเรียนมี ทรัพยากรทางการบริหารจัดการที่จำกัดและไม่สามารถจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพและ ประสิทธิภาพ จึงส่งผลต่อการพัฒนางานทุกด้าน โดยเฉพาะงานวิชาการที่เป็นภารกิจหลักของ สถานศึกษา ซึ่งในปัจจุบันนี้มีปัญหาที่สำคัญในด้านคุณภาพของผู้เรียนคือ ผลสัมฤทธิ์ต่ำ

ปัญหาด้านการอ่านออก เขียนได้ การวิเคราะห์และคำนวณ ดังนั้น จึงควรแก้ไขปัญหาที่ต้นเหตุ สำหรับโรงเรียนขนาดเล็กในเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดสกลนคร ทั้ง 3 เขตพื้นที่ ขณะนี้มีจำนวน 205 แห่ง ประกอบด้วยเขตพื้นที่การศึกษาสกลนคร เขต 1 มีจำนวน 40 แห่ง เขต 2 จำนวน 98 แห่ง และเขต 3 มีจำนวน 67 แห่ง (สำนักเขตพื้นที่การศึกษาสกลนคร เขต 1, 2 และ 3., 2552) ต่างก็พบว่ามีสภาพปัญหาต่างๆ คล้ายคลึงกับที่กล่าวมาแล้วข้างต้น จึงมีความจำเป็นที่ต้องยกระดับประสิทธิผลและประสิทธิภาพการดำเนินการต่างๆ ให้สูงขึ้น โดยเฉพาะการบริหารงานวิชาการที่อยู่ในระดับประสิทธิผลต่ำกว่าการบริหารงานทั่วไป การบริหารงานงบประมาณและการบริหารงานบุคคลและมีปัญหาการบริหารวิชาการมากที่สุดเมื่อเทียบกับการบริหารงานทั้ง 3 ด้าน ดังกล่าว (ทนงศักดิ์ เจริญชัย, 2549 และ บุญฉิน ประทุมลี, 2549) การยกระดับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมีความสำคัญและจำเป็นที่จะต้องเร่งดำเนินการในปัจจุบันกับโรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษาทุกขนาด โดยเฉพาะโรงเรียนขนาดเล็กยังขาดประสิทธิผลและประสิทธิภาพการบริหารจัดการซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของประสิทธิผลด้านกระบวนการในระบบกระบวนการบริหารครบวงจร (PDCA Circle) จึงมีความจำเป็นที่ต้องแสวงหารูปแบบการพัฒนาประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนขนาดเล็ก (จงกลณี ชูติมาเทวรินทร์, 2544: และ นาครินทร์ คำรัมย์, 2549) เพื่อยกระดับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนให้ขึ้นไปตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้และยังสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในโรงเรียนอื่นๆ ต่อไป

คำถามการวิจัย

การวิจัยเพื่อแสวงหารูปแบบการพัฒนาประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนขนาดเล็ก ผู้วิจัยได้กำหนดคำถามการวิจัยไว้ดังนี้

1. ปัจจัยที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนขนาดเล็กประกอบด้วยปัจจัยและตัวแปรใดบ้าง
2. รูปแบบการพัฒนาประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนขนาดเล็กมีลักษณะอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์การวิจัยดังนี้

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนขนาดเล็ก

2. เพื่อแสวงหารูปแบบการพัฒนาประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนขนาดเล็ก

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีขอบเขตของการวิจัยดังนี้

1. การศึกษาครั้งนี้เป็นกรณีศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในจังหวัดสกลนครบนพื้นฐานที่ว่าสภาพและปัญหาการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนทั่วประเทศมีลักษณะคล้ายๆ กันและเป็นพื้นที่ที่มีความเหมาะสมและเป็นไปได้ในการที่ผู้วิจัยจะเข้าไปศึกษาภาคสนามเป็นช่วงๆ

2. การบริหารงานวิชาการในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในจังหวัดสกลนคร การศึกษาครั้งนี้ยึดขอบข่ายภารกิจการบริหารงานวิชาการตามกรอบโรงเรียนนิติบุคคล (กระทรวงศึกษาธิการ : 2546) ประกอบด้วยงาน 12 ด้านดังนี้

- 2.1 การพัฒนาหลักสูตร
- 2.2 การพัฒนากระบวนการเรียนรู้
- 2.3 การวัดผลประเมินผลและการเทียบโอนผลการเรียน
- 2.4 การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา
- 2.5 การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา
- 2.6 การพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้
- 2.7 การนิเทศการศึกษา
- 2.8 การแนะแนวการศึกษา
- 2.9 การพัฒนาการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา
- 2.10 การส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน
- 2.11 การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาอื่น
- 2.12 การส่งเสริมสนับสนุนงานวิชาการให้แก่บุคคล ครอบครัว องค์กร

หน่วยงานและสถานศึกษาอื่นที่จัดการศึกษา

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

เพื่อให้เกิดความเข้าใจถูกต้องและตรงกันในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดคำจำกัดความสำหรับศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ดังนี้

1. การบริหารงานวิชาการ หมายถึง การบริหารกิจกรรมในโรงเรียนที่ส่งผลให้การเรียนการสอน การฝึกงาน การปฏิบัติงาน หรือกิจกรรมต่าง ๆ ดำเนินงานไปได้โดยมีผลทำให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

2. ประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการ หมายถึง ความสำเร็จของการบริหารงานวิชาการโรงเรียนที่ประกอบด้วยภารกิจหลัก 12 ด้าน ดังนี้

2.1 การพัฒนาหลักสูตร หมายถึง ความสำเร็จเกี่ยวกับการดำเนินการวิเคราะห์หลักสูตรแกนกลางวิเคราะห์สภาพแวดล้อม สภาพปัญหาความต้องการของชุมชน การใช้หลักสูตรสถานศึกษาการนิเทศติดตาม ประเมินผลและปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

2.2 การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ หมายถึง ความสำเร็จเกี่ยวกับการดำเนินการจัดทำแผนจัดการเรียนรู้การจัดการกระบวนการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัดของผู้เรียน การฝึกทักษะกระบวนการคิด การปฏิบัติจริง การปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่ดีและคุณลักษณะอันพึงประสงค์

2.3 การวัดผลการประเมินผลและการเทียบโอนผลการเรียน หมายถึง ความสำเร็จเกี่ยวกับกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างเป็นระบบ โดยการกำหนดระเบียบ แนวปฏิบัติการวัดประเมินผลการจัดทำแผนและดำเนินการวัดผลและประเมิน และการจัดให้มีการเทียบโอนผลการเรียนและพัฒนาเครื่องมือการวัดผลประเมินผลให้ได้มาตรฐาน

2.4 การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา หมายถึง ความสำเร็จเกี่ยวกับการศึกษา วิเคราะห์ วิจัยพัฒนางานวิชาการและส่งเสริมให้ครูวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ ตลอดจนการประสานความร่วมมือและเผยแพร่ผลงานวิจัย

2.5 การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา หมายถึง ความสำเร็จเกี่ยวกับการดำเนินการศึกษาความจำเป็นในการใช้สื่อ การผลิต จัดหาสื่อ นวัตกรรม การประสานความร่วมมือกับองค์กรอื่นและการประเมินผลการใช้สื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

2.6 การพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้ หมายถึง ความสำเร็จเกี่ยวกับการดำเนินการสำรวจข้อมูลแหล่งเรียนรู้การเผยแพร่เอกสารแหล่งเรียนรู้ การจัดตั้งและพัฒนา แหล่งเรียนรู้และส่งเสริมสนับสนุนให้ครูใช้แหล่งเรียนรู้

2.7 การนิเทศการศึกษา หมายถึง ความสำเร็จเกี่ยวกับการจัดระบบการนิเทศ ภายในและร่วมมือกับสถานศึกษาอื่นและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในการนิเทศงานวิชาการ

2.8 การแนะแนวการศึกษา หมายถึง ความสำเร็จเกี่ยวกับการดำเนินการ ส่งเสริมครูและผู้เรียนให้เรียนรู้ในสิ่งที่ตนเองสนใจตลอดจนการจัดกิจกรรมส่งเสริมผู้เรียนให้ได้รับการพัฒนาเต็มศักยภาพ

2.9 การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา หมายถึง ความสำเร็จเกี่ยวกับการดำเนินการให้ความรู้ ความเข้าใจเรื่องการประเมินผลและติดตามตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาสถานศึกษาจากภายนอกโดยสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาและเพื่อรับรองการประกันคุณภาพภายนอก

2.10 การส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน หมายถึง ความสำเร็จเกี่ยวกับการดำเนินการสำรวจความต้องการของชุมชน การให้ความรู้ การส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมทางวิชาการและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างสถานศึกษากับบุคคล ครอบครัว ชุมชนต่างๆ

2.11 การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาอื่น หมายถึง ความสำเร็จเกี่ยวกับการดำเนินการประสานความร่วมมือ ช่วยเหลือ สร้างเครือข่ายในการพัฒนาวิชาการกับองค์กรอื่น

2.12 การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการให้แก่บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงานและสถาบันการศึกษาอื่นที่จัดการศึกษา หมายถึง ความสำเร็จเกี่ยวกับการดำเนินการสำรวจข้อมูลการจัดการศึกษาสนับสนุนการพัฒนาวิชาการ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้แก่บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงานและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา

การวัดประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการสามารถวัดได้แบบสอบถามที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น

3. องค์ประกอบเชิงระบบของการบริหารงานวิชาการโรงเรียน หมายถึง ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงซึ่งมีผลต่อการบริหารงานวิชาการโรงเรียนประกอบด้วย ปัจจัยหลัก 3 ปัจจัย คือ ปัจจัยป้อนเข้าโรงเรียน ปัจจัยกระบวนการของโรงเรียนและปัจจัยป้อนออกของโรงเรียน

3.1 ปัจจัยป้อนเข้าของโรงเรียน หมายถึง ตัวแปรที่ส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรมต่างๆ เพื่อการบริหารงานวิชาการโรงเรียนประกอบด้วย 1) ความเข้าใจเกี่ยวกับนโยบายและมาตรฐานวิชาการของผู้บริหารและครู 2) ศักยภาพด้านวิชาการของผู้บริหารและครู 3) ทรัพยากร เทคโนโลยีและสิ่งอำนวยความสะดวกที่ส่งเสริมวิชาการ 4) ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนของผู้บริหารและครู 5) ค่านิยมและ

วัฒนธรรมเกี่ยวกับการบริหารวิชาการของผู้บริหารและครู และ 6) วิสัยทัศน์เกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารและครู

3.2 ปัจจัยกระบวนการของโรงเรียน หมายถึง ตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินงานเพื่อขับเคลื่อนให้การบริหารงานวิชาการบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย ตัวแปรขับเคลื่อนดังกล่าวประกอบด้วย 1) คุณภาพด้านการบริหารหลักสูตรและการเรียนการสอน 2) การใช้ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารและครู 3) การสร้างบรรยากาศและสภาพแวดล้อมทางวิชาการในโรงเรียน 4) การใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารวิชาการในโรงเรียน 5) ความปรองดองของผู้บริหารและครูในโรงเรียน 6) การส่งเสริมปัจจัยจูงใจในการทำงานของครู 7) การส่งเสริมให้มีการวิจัยในชั้นเรียนอย่างต่อเนื่อง 8) การสนับสนุนให้มีการจัดการชั้นเรียนและการจัดการเรียนรู้ของนักเรียนอย่างต่อเนื่อง 9) การส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาวิชาการของครูอย่างต่อเนื่อง 10) การส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนางานวิชาการของครูอย่างต่อเนื่อง 11) ส่งเสริมให้ผู้บริหารและครูมีการจัดการเกี่ยวกับการใช้เวลาเพื่อการเรียนรู้ทางวิชาการ และ 12) สนับสนุนให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนของครู

3.3 ปัจจัยป้อนออกของโรงเรียน หมายถึง ผลผลิตและผลลัพธ์ของโรงเรียนซึ่งมีผลมาจากการบริหารงานวิชาการโรงเรียน ซึ่งผลผลิต หมายถึง ประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการ ส่วนผลลัพธ์ หมายถึง ผลกระทบอันเกิดจากการบริหารงานวิชาการโรงเรียน ประกอบด้วย 1) คุณภาพนักเรียน ด้านดี เก่ง มีสุข 2) ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานวิชาการของผู้บริหารและครู และ 3) ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานวิชาการของผู้บริหารและครู

ตัวแปรในแต่ละองค์ประกอบเชิงระบบของการบริหารงานวิชาการ โรงเรียนสามารถวัดได้จากแบบสอบถามที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น

4. รูปแบบ หมายถึง แบบจำลองอย่างง่ายหรือย่อส่วนของปรากฏการณ์ต่างๆ ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นและใช้เพื่อการพรรณา อธิบายหรือทำนายปรากฏการณ์

5. รูปแบบการพัฒนาประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนขนาดเล็ก หมายถึง แบบจำลองอย่างง่ายของการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนขนาดเล็กเพื่ออธิบายหรือแสดงให้เห็นถึงองค์ประกอบของปัจจัยและตัวแปรต่างๆ ที่มีความสัมพันธ์กันและมีผลต่อผลกระทบและวิธีการพัฒนาประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนขนาดเล็ก

6. โรงเรียนขนาดเล็ก หมายถึง โรงเรียนที่จัดการศึกษาตั้งแต่ชั้นอนุบาลถึงประถมศึกษาที่มีนักเรียนตั้งแต่ 120 คนลงมาในที่นี้กำหนดให้โรงเรียนขนาดเล็ก สังกัด

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในจังหวัดสกลนครเป็นหน่วยตัวอย่างสำหรับการศึกษาวิจัยซึ่งเป็นตัวแทนโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

7. โรงเรียนขนาดเล็กดีเด่น หมายถึง โรงเรียนขนาดเล็กที่ได้รับรางวัลพระราชทานประจำปี หรือรางวัลอื่นที่มีผลมาจากการบริหารจัดการศึกษาของคณะผู้บริหารโรงเรียนซึ่งจัดโดยเขตพื้นที่การศึกษาที่โรงเรียนสังกัดหรือเขตพื้นที่การศึกษารอื่น

8. ผู้อำนวยการโรงเรียน หมายถึง ผู้อำนวยการโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในจังหวัดสกลนคร

9. ครูวิชาการโรงเรียน หมายถึง ครูวิชาการในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในจังหวัดสกลนคร

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

งานวิจัยนี้มีประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับดังนี้

1. ได้ทราบปัจจัยที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนขนาดเล็ก เพื่อสามารถใช้เป็นแนวทางการปรับปรุงคุณภาพการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนขนาดเล็กในบริบทอื่นๆ ต่อไป
2. ได้รูปแบบการพัฒนาประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนขนาดเล็กซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับโรงเรียนขนาดเล็กในเขตพื้นที่การศึกษารอื่นหรือโรงเรียนลักษณะอื่นต่อไป